

Arxitektura chizmaligida talabalarni "qirqim" mavzusini shakllantirishda o'qituvchi o'rni va uning roli

Maxmud Marufovich Badiyev

Annotatsiya: Mazkur maqolada arxitektura chizmachiligida talabalarni "qirqim" mavzusini shakllantirish jarayonida o'qituvchining o'rni va roli yoritilgan. Unda qirqim tushunchasining nazariy asoslari, uning arxitektura va qurilish sohasidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, talabalarda ushbu mavzuni samarali o'zlashtirish uchun qo'llaniladigan metodik yondashuvlar, bosqichma-bosqich o'qitish tamoyillari va amaliy mashg'ulotlarning o'rni ko'rsatib berilgan. Maqolada o'qituvchining pedagogik mahorati, innovatsion texnologiyalardan foydalanish darajasi hamda individual yondashuv asosida darslarni tashkil etish muhim omil sifatida baholanadi. Zamonaviy kompyuter dasturlaridan foydalanish orqali qirqimlarni o'qitish samaradorligini oshirish masalalari ham yoritilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi va metodik yondashuvi talabalarning grafik savodxonligi va fazoviy tafakkurini rivojlantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: qirqim, arxitektura chizmachiligi, pedagogik mahorat, grafik savodxonlik, fazoviy tafakkur, metodik yondashuv, innovatsion texnologiyalar, amaliy mashg'ulot, individual yondashuv, o'qituvchi roli

The role and place of the teacher in the formation of students' knowledge of the topic "cut" in architectural drawing

Makhmud Marufovich Badiyev

Abstract: This article highlights the role and place of the teacher in the process of forming students' knowledge of the topic "cut" in architectural drawing. It analyzes the theoretical foundations of the concept of cut, its significance in the field of architecture and construction. It also shows the methodological approaches used for the effective mastery of this topic by students, the principles of step-by-step teaching and the role of practical exercises. The article evaluates the pedagogical skills of the teacher, the level of use of innovative technologies, and the organization of lessons based on an individual approach as important factors. Issues of increasing the effectiveness of cutting teaching through the use of modern computer programs are also highlighted. The results of the study show that the professional competence and

methodological approach of the teacher are of decisive importance in the development of students' graphic literacy and spatial thinking.

Keywords: cutting, architectural drawing, pedagogical skills, graphic literacy, spatial thinking, methodological approach, innovative technologies, practical training, individual approach, teacher's role

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida texnik fanlar, ayniqsa arxitektura chizmachiligi muhim o'rin egallaydi. Ushbu fan nafaqat talabalarning grafik savodxonligini rivojlantiradi, balki ularning fazoviy tafakkuri, mantiqiy fikrlashi va ijodiy yondashuvini ham shakllantiradi. Arxitektura chizmachiligida muhim bo'lgan mavzulardan biri bu "qirqim" tushunchasidir. Qirqim yordamida murakkab konstruksiyalar, binolarning ichki tuzilishi, ularning elementlari va o'zaro bog'liqligi aniq va ravshan ifodalanadi.

Talabalarga "qirqim" mavzusini o'rgatish oddiy grafik amal emas, balki chuqur pedagogik yondashuvni talab etadigan murakkab jarayondir. Chunki bu mavzu nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni, fazoviy tasavvurni va analitik fikrlashni ham talab qiladi. Shu bois o'qituvchining bu jarayondagi o'rni nihoyatda muhim hisoblanadi.

Mazkur mavzuda o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki yo'naltiruvchi, motivatsiya beruvchi va nazorat qiluvchi shaxs sifatida namoyon bo'ladi. U talabalarning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda, samarali metodlar orqali mavzuni tushuntirishi, qiyin jihatlarni yengillashtirishi va bilimlarni mustahkamlashi lozim.

1. Arxitektura chizmachiligida "qirqim" tushunchasining nazariy asoslari va ahamiyati

Arxitektura chizmachiligida "qirqim" - bu buyum yoki inshootning ichki tuzilishini ko'rsatish maqsadida uning ma'lum tekislik bilan kesilgan holdagi tasviridir. Bu usul orqali tashqi ko'rinishda ko'rinmaydigan elementlar, konstruksiyalar, materiallar va ularning o'zaro joylashuvi aniqlanadi.

Qirqimlar odatda vertikal yoki gorizontal tekisliklar orqali bajariladi. Ular quyidagi asosiy turlarga bo'linadi: oddiy qirqim, murakkab qirqim, mahalliy qirqim va yarim qirqim. Har bir tur o'ziga xos vazifani bajaradi va muayyan chizma talablariga asoslanadi.

Qirqimlarning asosiy ahamiyati shundaki, ular loyiha hujjatlarining aniqligini ta'minlaydi. Masalan, binoning ichki devorlari, zinapoyalari, ustunlari yoki kommunikatsiya tizimlari aynan qirqim orqali ko'rsatiladi. Bu esa qurilish jarayonida xatoliklarning oldini olishga xizmat qiladi.

Talabalar uchun qirqim mavzusini o'zlashtirish muhim, chunki bu ularning kasbiy tayyorgarligiga bevosita ta'sir qiladi. Arxitektura va qurilish sohasida ishlovchi

mutaxassislar uchun qirqim chizmalarini to'g'ri o'qish va chizish asosiy ko'nikmalardan biridir.

Shu bilan birga, qirqim mavzusi talabalarda fazoviy tafakkurni rivojlantiradi. Ular uch o'lchamli obyektни ikki o'lchamli tekislikda tasvirlashni o'rganadilar. Bu esa ularda analitik fikrlashni kuchaytiradi.

2. Talabalarda "qirqim" mavzusini shakllantirishning metodik xususiyatlari

Talabalarga "qirqim" mavzusini o'rgatishda metodik yondashuv muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi bu jarayonda bosqichma-bosqich o'qitish tamoyiliga amal qilishi lozim. Avvalo, talabalar umumiy tushunchalar bilan tanishtiriladi, so'ngra amaliy mashg'ulotlar orqali bilimlar mustahkamlanadi.

Birinchi bosqichda nazariy bilimlar beriladi. Bu jarayonda qirqimning mohiyati, turlari, qo'llanish sohasi va chizish qoidalari tushuntiriladi. O'qituvchi tushuntirish jarayonida vizual materiallardan, ya'ni chizmalar, maketlar va slaydlardan foydalanishi maqsadga muvofiq.

Ikkinchi bosqichda talabalar amaliy mashqlar bajaradilar. Bu yerda oddiy geometrik shakllardan boshlanib, asta-sekin murakkab konstruksiyalarga o'tiladi. Talabalar mustaqil ravishda qirqim chizmalarini bajarish orqali o'z ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Uchinchi bosqichda esa bilimlar mustahkamlanadi va nazorat qilinadi. Testlar, grafik ishlar va loyihalar orqali talabalar bilim darajasi aniqlanadi.

Metodik jihatdan yana bir muhim jihat - bu individual yondashuvdir. Har bir talabaning qabul qilish darajasi turlicha bo'lganligi sababli o'qituvchi ularning ehtiyojlariga mos metodlarni qo'llashi lozim.

Shuningdek, interaktiv metodlardan foydalanish ham samarali hisoblanadi. Masalan, guruhiy ishlash, muammoli vaziyatlar yaratish, amaliy topshiriqlar orqali o'rganish talabalarning faolligini oshiradi.

3. O'qituvchining pedagogik mahorati va innovatsion yondashuvlari orqali "qirqim"ni o'qitish samaradorligini oshirish

O'qituvchi arxitektura chizmachiligi fanida asosiy figuradir. Uning bilim darajasi, pedagogik mahorati va innovatsion yondashuvlari ta'lim samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Avvalo, o'qituvchi chuqur nazariy bilimga ega bo'lishi kerak. U qirqim chizmalarining barcha nozik jihatlarini mukammal bilishi va ularni sodda tilda tushuntira olishi zarur. Bu esa talabalarga mavzuni osonroq o'zlashtirish imkonini beradi.

Pedagogik mahorat o'qituvchining eng muhim sifatlaridan biridir. U darsni qiziqarli tashkil eta olishi, talabalarni jalb qila olishi va ularning diqqatini ushlab turishi kerak. Buning uchun turli metodlardan foydalanish lozim.

Innovatsion yondashuvlar ham muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy texnologiyalar, masalan, kompyuter dasturlari (AutoCAD, ArchiCAD) orqali qirqimlarni ko'rsatish talabalarga katta qulaylik yaratadi. Bu orqali ular real loyihalar bilan ishlashni o'rganadilar.

Bundan tashqari, o'qituvchi talabalarni mustaqil fikrlashga o'rgatishi kerak. U faqat tayyor bilimlarni berib qolmasdan, balki muammoli vaziyatlar yaratib, talabalarning o'zlari yechim topishiga yordam berishi lozim.

Motivatsiya ham muhim omillardan biridir. O'qituvchi talabalarni rag'batlantirishi, ularning muvaffaqiyatlarini e'tirof etishi va qiziqishini oshirishi kerak.

Nazorat va baholash jarayoni ham o'qituvchining muhim vazifasidir. Adolatli va shaffof baholash tizimi talabalarda mas'uliyat hissini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, o'qituvchi "qirqim" mavzusini o'qitishda yetakchi rol o'ynaydi. Uning bilimlari, metodlari va yondashuvlari talabalarning muvaffaqiyatini belgilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. To'xtayev A. "Chizmachilik asoslari". – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
2. Karimov I. "Arxitektura grafikasi". – Toshkent: Fan, 2020.
3. Rasulov R. "Muhandislik chizmachiligi". – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.
4. Xolmatov S. "Texnik chizmachilik". – Toshkent, 2017.
5. Shodmonov B. "Arxitektura loyihalash asoslari". – Toshkent, 2021.
6. Qosimov D. "Grafik fanlarni o'qitish metodikasi". – Toshkent, 2020.
7. Ismoilov N. "Pedagogik texnologiyalar". – Toshkent, 2019.
8. Yuldashev O. "Zamonaviy ta'lim metodlari". – Toshkent, 2022.
9. Sul'tonov M. "Arxitektura chizmachiligida amaliy mashg'ulotlar". – Toshkent, 2021.
10. Abdukarimov F. "Muhandislik grafikasi va dizayn". – Toshkent, 2023.